

Det har inte berättats tidigare

08.02.2019

Sanningen om Ålandsbankens börsnotering

1942

Att Ålandsbanken är börslistad är ett välkänt faktum. Att börslistningen ägde rum under krigsåret 1942 är också ett känt faktum. Men mycket få personer vet orsaken till att Ålandsbanken upptogs på börslistan. Varför lotsade verkställande direktören Tor Brenning banken till Helsingfors Fondbörs? Ett flertal teorier har presenterats och här listas tre av dem. Gissa gärna vilken teori som är den korrekta.

- A. Mitt under brinnande krig ansåg bankens ledning att börsern utgjorde en trygg hamn.
- B. Bankens storägare, det vill säga de åländska redarna, drabbades hårt av kriget. En börsnotering var ett sätt att öka aktiernas säkerhetsvärde vid upptagande av krediter, i synnerhet från utländska banker.
- C. Finska staten införde 1940 en betungande förmögenhetsöverlåtelseskatt för att klara av bland annat ersättningar för egendom som gått förlorad vid landavträdelserna efter vinterkriget. Företag kunde betala skatten med egna aktier och börsnoterade aktier gjorde processen smidigare.

Ingen av teorierna är rätt. Sanningen är mer överraskande än så. I maj 1942 skrev man i Finansbladet att börskommittén hade fattat beslut om att 13 nya företag från den 2 maj uppropas på Helsingfors Fondbörs. Dagens läsare gör förmodligen ett tankefel och utgår från att de 13 bolagen aktivt hade sökt sig till börsern. Men de här bolagen blev tagna på sängen. En vecka före börsintroduktionen fick de besked om att deras aktier skulle bli en publik handelsvara.

Bland de 13 listade bolagen fanns utöver Ålands

Aktiebank också Stockmanns varuhus, trävaru- och pappersföretaget Serlachius och bokförlaget Otava. Till exempel herrarna i styrelsen för Stockmann hjulade inte ut på Alexandersgatan av glädje när de fick beskedet, tvärtom. I Birger Damsténs historik över varuhuset skriver han:

Den 24 april 1942 meddelade börskommittén, att den samma dag har beslutat upptaga Stockmanns aktier till notering på börsen. Bolagets ogillande kan utläsas ur styrelseprotokollets formulering, att åtgärden vidtagits "utan affärsledningens hörande, än mindre med dess begivande".

Hur resonerade man då från myndighetshåll? Svaret hittar vi i Filemon Tidermans bok Helsingfors Fondbörs 1937-1962. Tiderman konstaterar att aktiekurserna under 1940 var på uppgång och att den starka samlingsregeringen visade både intresse och förmåga att undertrycka spirande inflatoriska tendenser. Fondmarknaden spelade visserligen en ganska undanskymd roll, men man såg med ett visst mistroende på börskurserna och var benägen att i tillfällig uppgång spåra tecken till inflation.

I sin enträgna kamp mot inflationen övervägde man en chockhöjning av stämpelskatten, men nöjde sig med att 1941 höja överlåtelseskatten till 4 procent. År 1942 blev omsättningen på börsen en smula högre än åren innan och de höjda kurserna väckte ånyo Statsrådets uppmärksamhet och misstro. Ministrarna visste dock vad som skulle göras:

Man ansåg att en förlängning av börsens kurslista, särskilt vad industriaktierna beträffar, kunde motverka alltför stora kursökningar och lät börskommittén förstå att en sådan åtgärd kunde vara ändamålsenlig. Börskommittén upptog detta förslag till behandling, och på sammanträde i april beslöts att utan resp. bolags hörande införa 13 nya värdepapper på kurslistan.

Det är förklaringen till att börsnoteringen varken nämns i något protokoll eller i bankens årsredovisning för 1942 - men nog i den verksamhetsberättelse som Helsingfors Fondbörs publicerade.

Sanningen om Ålandsbanken

100 berättelser genom 100 år

Joakim Enegren

Med bidrag av Annika Lundqvist, Leo Löthman och Teo Tuominen.

Foto: Handel på Helsingfors fondbörs 1937. Aarne Pietinen/Museiverket.